

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน Academic Leadership of School Administrators and Internal Supervision of Schools

ปณยวีร์ นามปวน^{1*} สุวดี อูปปินใจ² ธิดารัตน์ สุขประภาภรณ์³
Poonyawee Nampoun¹ Suwadee Ouppinjai² Thidarat Sukprapaporn³

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³อาจารย์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹Master of Education program Department of Educational Administration Chiang Rai Rajabhat University

²Lecturer of the Bachelor of Education Program Educational Administration, Faculty of Education,

³Lecturer of the Master of Education Program Research and Evaluation, Faculty of Education,

^{2,3}Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: poonyawee_pattamon@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสามารถโน้มน้าวใจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ (4) การวัดประเมินผลและวิจัย (5) การนิเทศการศึกษา (6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (7) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (2) การวางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก (3) การปฏิบัติการนิเทศภายใน และ (4) การประเมินผลและการรายงานผลการนิเทศ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน; การนิเทศภายใน; การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน.

ABSTRACT

Academic leadership of school administrators is behavior expressed in the role of school administrators in being able to persuade government teachers and educational personnel. All related parties to understanding and create awareness in merging and coordinating relationships to develop academic work and related professions. Boost and develop learning for students have achieved success as the defined target with quality. Academic leadership of school administrators include as curriculum management, learning management, the development of learning media and resources, evaluation and research respectively, the education supervision, the development of internal quality assurance system and professional advancement of teachers. Internal supervision of schools, there are

4 steps: 1) the current basic information study, 2) the supervision planning and set the choice, 3) the performance supervision, and 4) evaluation and monitoring reports.

Keywords: The academic Leadership; Instructional Leadership; Academic Leadership of School Administrators; Internal Supervision of Schools.

ความนำ

การบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยบุคคลสำคัญในการดำเนินการจัดการกิจการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ คือผู้บริหารนั่นเอง ผู้บริหารในฐานะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำกับ นิเทศ ติดตามการสอนของครูและจะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์และเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรรวมทั้งพัฒนาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของชาติ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำและมีลักษณะเฉพาะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนให้มากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน โดยจะต้องปรับปรุงพันธกิจของโรงเรียน ประชาสัมพันธ์เป้าประสงค์ของโรงเรียน ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ส่วนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (ประเสริฐ เนียมแก้ว, 2555)

การนิเทศการศึกษาถือว่ามีสำคัญต่อการจัดการศึกษา เพราะว่าการนิเทศช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง สนับสนุนให้ครูสามารถประเมินผลการทำงาน ครูสามารถมองเห็นด้วยตนเองว่า ตนเองประสบความสำเร็จในการสอนได้มากน้อยเพียงใด ช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สังเกตการทำงานหรือการสอนของครูคนอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตน นอกจากนี้จะมีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์การสอนและรับเอาวิธีการใหม่ ๆ จากครูคนอื่นไปทดลองใช้ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือให้การสนับสนุนแก่ครูคนอื่น ๆ ด้วย ช่วยกระตุ้นครูให้มีการวางแผนจัดทำจุดมุ่งหมายและแนวปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ครูแต่ละคนสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการสอนอย่างกว้าง ๆ ภายในโรงเรียน และการนิเทศเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ครูผู้สอนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นผลมาจากผลการประเมิน ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวคิดหลายแนวทางที่จะใช้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2554)

หากย้อนดูผลการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจากข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำกว่าระดับประเทศ สาเหตุมาจากสถานศึกษาขาดการศึกษากำหนดแผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการในการพัฒนาคุณภาพและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สถานศึกษาไม่ได้พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด การจัดการเรียนรู้อื่นๆ และการวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน ครูและบุคลากรไม่เพียงพอ จึงทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนเป็นรายบุคคลให้เต็มตามศักยภาพเป็นไปได้ค่อนข้างยาก ครูและบุคลากรขาดแรงเสริม ขาดขวัญกำลังใจ เกิดความเฉื่อยในการสอน กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา จึงมีนโยบายส่งเสริมให้โรงเรียนมีการนิเทศภายใน 100% ส่งเสริมให้สถานศึกษาและครูสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลในระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยพัฒนาคุณภาพในลักษณะของ "สถานศึกษาคู่พัฒนา" โดยจับคู่สถานศึกษาในกลุ่มดีมากกับกลุ่มต้องปรับปรุงเป็น "สถานศึกษาคู่พัฒนา" คอยเป็นที่เลี้ยงชี้แนะ (Coaching) และจัดทีมพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือสถานศึกษา (Roving Team) ติดตามช่วยเหลือ และชี้แนะการดำเนินงานแก่สถานศึกษาในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ O-NET/ NT/ RT (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3, 2563)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศภายในมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา คุณภาพการจัดการเรียนรู้ และคุณภาพผู้เรียน เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการบังคับบัญชามอบหมายในกำกับดูแลให้เป็นไปตามเป้าหมาย และประสานงานกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ การจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้ทางด้านวิชาการ การกำกับ ติดตาม และการดำเนินงานนิเทศ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนสถานศึกษา จนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษาได้

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนโรงเรียนจนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ของโรงเรียนได้ โดยกระบวนการโน้มน้าวของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จที่จุดเดียวกัน

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ว่าหมายถึง พฤติกรรมการกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ในการชี้แนะหรือโน้มน้าวจูงใจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

กนกอร สมปราชญ์ (2560) กล่าวถึงความหมายของ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ว่าหมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของครูนักเรียน ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

Wildy & Dimmock (1993) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ว่าหมายถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้นต้องเป็น

บุคคลที่ให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการเป็นหลัก ต้องสามารถทำวิสัยทัศน์ให้กลายเป็นความจริงได้ รวมถึงการทำภาระงานของผู้บริหารเองหรือการมอบหมายงานให้ผู้อื่นปฏิบัติแทน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อันของนักเรียนซึ่งประกอบด้วย ภาระงานที่สำคัญด้านต่าง ๆ ได้แก่ กำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนหมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสามารถโน้มน้าวใจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการร่วมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้อันให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ

ภาระงานในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ตามภาระงานในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้นำเสนอไว้ดังนี้

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) การนิเทศและติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ 3) การสร้างความมั่นใจในเกณฑ์การประเมินผล 4) การใช้เทคโนโลยี และข้อมูลที่หลากหลายในการพัฒนา 5) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 6) การสร้างและพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากร และ 7) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2556) กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ในสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียนตามมาตรฐานความรู้ ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) สาระความรู้ ได้แก่ 1.1) การเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้นำ ภาวะผู้นำ 1.2) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 1.3) การนิเทศเพื่อพัฒนาครูให้จัดการการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ 1.4) การบริหารความเสี่ยงและความขัดแย้ง 1.5) ปฏิสัมพันธ์และการพัฒนาเพื่อนร่วมงาน 1.6) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และท้องถิ่น 2) สมรรถนะ ได้แก่ 2.1) สามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 2.2) สามารถบริหารการศึกษาและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและท้องถิ่นได้ และสอดคล้องกับ มาตรฐานตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการบังคับบัญชาข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ บริหารจัดการโรงเรียน บริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม บริหารงานชุมชนและเครือข่าย รวมทั้งพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านการบริหารวิชาการและความเป็นผู้นำทางวิชาการ ดังนี้ 1) พัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ วางแผน ตรวจสอบ ทบทวน จัดทำ และพัฒนาหลักสูตร ประสานงานวิชาการ และนำหลักสูตรไปใช้ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะและการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ 2) ปฏิบัติการสอน พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีความพร้อมในการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคต 3) ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา หรือ การนำสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างนวัตกรรมได้ 4) นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนรู้ของครู โดยส่งเสริมกระบวนการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันสร้างและสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 6) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ภาระงานในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ในการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการดังนี้ (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ (4) การวัดประเมินผลและวิจัย (5) การดำเนินงานนิเทศภายใน (6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (7) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

แนวคิดการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการนิเทศภายในโรงเรียนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ในกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการให้คำแนะนำ ชี้แนะ ให้คำปรึกษา ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และคุณภาพ การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานการจัดการศึกษาในโรงเรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันบุคลากรครู อาจารย์ ผู้บริหารจำเป็นต้องได้ ได้รับความรู้ เพิ่มเติมให้ มีความรู้ความสามารถเท่าทันเหตุการณ์ อยู่ตลอดเวลาสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ ครู อาจารย์ ในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้ บรรลุเป้าหมายตามความคาดหวังของหลักสูตรในยุคของการปฏิรูปการศึกษาก็คือ การนิเทศการศึกษาปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ไม่สามารถจะทำได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากจำนวนโรงเรียนขนาดของโรงเรียนตลอดจนสาขาวิชาในโรงเรียนนั้น ทำให้การนิเทศการศึกษาจากภายนอกหรือจากศึกษานิเทศก์จึงไม่เพียงพอเพราะการมีศึกษานิเทศก์น้อยไม่สามารถครอบคลุมไปทุกสาขาวิชาเมื่อเปรียบเทียบกับครูอาจารย์ของโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศภายใน

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการสนับสนุน ช่วยเหลือโดยมีขั้นตอนและกระบวนการภายใต้การประสานสัมพันธ์อันดีร่วมมือต่อกัน โดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครู ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อการเรียนของนักเรียนทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาให้เต็มตามวัย และศักยภาพ (ศุภลักษณ์ ลิขิตคุณากร ,2560) การนิเทศภายในมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากกระบวนการนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ เพิ่มพูนศักยภาพในการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียน การสอน และการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักนิเทศแบบพึ่งตนเองโดยบุคลากรในโรงเรียนซึ่งจะทำให้เกิดผลดีและรวดเร็วกว่า และจะส่งผลดีโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

หลักการนิเทศภายใน

หลักการสำคัญของการนิเทศภายในเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะทำการนิเทศภายในโรงเรียนโดยเฉพาะทางด้านวิชาการจะบรรลุผลตามความมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ดำเนินงานต้องมีหลักยึดในการดำเนินงานด้านการนิเทศภายในโรงเรียนที่สำคัญดังต่อไปนี้

สุวดี อุปินใจ (2563) กล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษามีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักความถูกต้องตามหลักวิชา เป็นไปตามค่านิยมความจริง ตามกฎเกณฑ์ ควรมีการวิวัฒนาการทั้งทางด้านเครื่องมือและกลวิธีโดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน คำนึงถึงการปรับปรุงการเรียนการสอน และการดำเนินการโดยทั่วไป รวมทั้งจัดให้มีความพร้อมทางวัสดุต่าง ๆ

2. หลักความสัมพันธ์ของการนิเทศและการบริหาร การนิเทศการศึกษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการบริหาร เนื่องจากมีหน้าที่เหมือนกัน คือ การสร้างสรรค์ภาพที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการศึกษา และคงไว้ซึ่งระดับความมีประสิทธิภาพของสิ่งดังกล่าวในกระบวนการทั้งสองนี้ถือว่าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้

3. หลักความเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยแนวทางของประชาธิปไตยมีคุณประโยชน์การนิเทศการศึกษาในขอบข่ายของค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคม ทรัพยากร และความพอใจของชุมชน

4. หลักความเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นไปอย่างมีลำดับ เป็นระเบียบในการทำงาน มีการตรวจสอบถึงความเที่ยงตรงของข้อมูล มีการแปลความหมายของจุดหมาย นโยบาย วิธีการบนพื้นฐานของความเป็นจริง มีการรวบรวม ประเมินผลและสรุปผลจากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

5. หลักความเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องมีความเป็นประชาธิปไตย คือเคารพในตัวบุคคล คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้มีความร่วมมือ ใช้อำนาจน้อยที่สุด มี เคารพในความคิด ความเชื่อของคนที่มีต่างกันบนพื้นฐานของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์ รวมถึงส่งเสริมให้ทุกคนได้แสดงออกอย่างเสรี

6. หลักการสร้างสรรค การนิเทศการศึกษาที่ดีควรเริ่มจากการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ควรเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนแสดงออกอย่างเสรี โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดพลังที่จะคิดเริ่มสิ่งใหม่อย่างสรรค์หรือทำงานด้วยตนเอง แสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้แสดงออก พัฒนาปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานให้มากที่สุด

7. หลักความเป็นกัลยาณมิตร การนิเทศการศึกษาที่ดีต้องเป็นวิชาชีพที่ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการประเมินตัวเองอยู่เสมอในด้านเป้าหมายและจุดมุ่งหมาย ประเมินแผน วิธีการ และบุคลากรเพื่อที่จะได้พัฒนามาตรฐาน ความรู้พิเศษ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อให้การปฏิบัติงานที่ราบรื่นอันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย มีความเห็นใจกัน (Considerateness) โดยจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยการเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์สัมพันธ์ มีความยืดหยุ่น สามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศการศึกษา มีดังนี้ 1) หลักความถูกต้องตามหลักวิชา 2) หลักความสัมพันธ์กับของการนิเทศและการบริหาร 3) หลักความเป็นประชาธิปไตย 4) หลักความเป็นวิทยาศาสตร์ 5) หลักความเป็นประชาธิปไตย 6) หลักการสร้างสรรค และ 7) หลักความเป็นกัลยาณมิตร

กระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการทำงานซึ่งผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินงาน ส่งเสริม แนะนำ ชี้แนะ ปรึกษาหารือ เพื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ มีผู้นำเสนอกระบวนการนิเทศภายใน ไว้ดังนี้

Harris (1985) ขั้นตอนของกระบวนการนิเทศภายในไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพงาน (Assessing) คือการศึกษาถึงสภาพต่าง ๆ ที่เป็นอยู่เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสภาพต่าง ๆ การสังเกตปรากฏการณ์รอบตัวโดยละเอียด การทบทวนเพื่อตรวจสอบปรากฏการณ์รอบตัว และเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน

ขั้นที่ 2 การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) คือ การกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญประกอบ ด้วยการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงาน การกำหนดทางเลือกและการจัด ลำดับความสำคัญของงาน

ขั้นที่ 3 การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) คือ การจัดระบบ วางแผนการทำงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดย จัดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การนำ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติเตรียมการ ปฏิบัติงาน จัดระบบการทำงาน และการกำหนดแผนในการทำงาน

ขั้นที่ 4 การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) คือการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน โดย กำหนดทรัพยากรตามความต้องการ ของหน่วยงานต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานต่าง ๆ กำหนดทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับจุดมุ่งหมายเฉพาะ และมอบหมายบุคลากรให้ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 5 การประสานงาน (Coordinating) คือ การประสานงานใช้ทรัพยากรทั้งบุคลากรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์และประสานงานแผนการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย ประสานการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ สร้างความสามัคคีพร้อมเพรียงในการทำงาน ปรับการทำงานส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และ ประสานแผนโดยกำหนดเวลาการทำงานแต่ละช่วงให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 การอำนวยการ (Directing) คือ การทำให้เกิดสภาพที่เหมาะสมในการดำเนินการตามแผนงานให้มากที่สุด โดยการ แต่งตั้งบุคลากร กำหนดแนวทางหรือระเบียบปฏิบัติในการทำงาน แนะนำ การปฏิบัติงานและตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) นำเสนอกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ด้านศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนา เพื่อให้ทราบสภาพแท้จริงของคุณภาพการศึกษาในขณะนั้นว่ามีปัญหา ข้อจำกัด หรือมีความต้องการอย่างไร ครูหรือบุคลากรมีปัญหาหรือความต้องการทางด้านใด เพื่อกำหนดแนวทางตัดสินใจในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก เป็นการนำเอาผลการศึกษา ข้อมูลจากสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ของโรงเรียนมาจัดลำดับความสำคัญให้ทราบแน่ชัดว่าปัญหาต้องแก้ไขก่อนและหลัง โดยลำดับขั้นตอนการวางแผนและกำหนดทางเลือก

ขั้นตอนที่ 3 ด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ เป็นการสร้างสิ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามกระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อให้ทราบสภาพปัญหาที่แท้จริง เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาการทำงานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 ด้านการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 ด้านการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ

สุวดี อุปปินใจ (2563) กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาเป็นการดำเนินงานตามกระบวนการที่ชัดเจน มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการนิเทศ และ 4) การประเมินผลการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการนิเทศ โดยผู้นิเทศต้องมีข้อมูลเพียงพอ โดยการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเลือกทำในบางข้อที่จำเป็นต่อการดำเนินงานนิเทศ ในด้านสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญและความต้องการ และประเมินสภาพการทำงาน เป็นกระบวนการศึกษาถึงสถานภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่จำเป็น เพื่อจะนำมากำหนดถึงความต้องการจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้อาจใช้วิธีการอื่นที่สามารถทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานมาใช้ในกระบวนการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาได้ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศ เป็นการกำหนดรายละเอียดกิจกรรม โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา การจัดองค์การ ซึ่งได้แก่ การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละชั้นการมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่ตามโครงสร้างขององค์การและการพัฒนาโยบาย กำหนดผู้รับผิดชอบ รวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ โดยกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน จัดสรรทรัพยากร และประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศเป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนด โดยคำนึงถึงหลักการนิเทศ ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติ โดยกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน และนำการปฏิบัติงานชี้แจงกระบวนการทำงาน และตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน มีบทบาทในการวินิจฉัยสั่งการ การคัดเลือกตัวบุคคลการ ให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นให้บุคคลทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน การสาธิตการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการนำ การอำนวยความสะดวก โดยการแต่งตั้งบุคลากร การกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน การกำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ประมาณ หรืออัตราเร่งในการทำงาน การแนะนำการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ ผู้บริหารในฐานะผู้นิเทศจำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคุมการดำเนินงาน และประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ การประเมินความคิดเห็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนรวมถึงผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อยเพียงใดและวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรจะมีการวิจัยด้วย

สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้การดำเนินงานนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยมีกระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การวางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก 3) การปฏิบัติการนิเทศภายใน และ 4) การประเมินผลและการรายงานผลการนิเทศ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการนิเทศ สภาพที่เป็นจริงตามตัวบ่งชี้ด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน การสำรวจและประเมินความต้องการของครู จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และการดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก เป็นกระบวนการในการนำข้อมูลผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาสาเหตุของปัญหา และความต้องการมากำหนดกิจกรรมและแนวทางการปฏิบัติงานนิเทศ การวางแผนนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่นำเอาทางเลือกที่จะดำเนินการมารวมกัน กำหนดรายละเอียดกิจกรรม และจัดลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเขียนเป็นโครงการนิเทศภายในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศภายใน เป็นกระบวนการดำเนินการนิเทศตามสิ่งที่กำหนดในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ในการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้นิเทศต้องนำหลักการเทคนิค ทักษะ สื่อ กิจกรรม และเครื่องมือนิเทศไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ผู้รับการนิเทศ เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ผู้บริหารและผู้นิเทศควรเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ แล้วจึงปฏิบัติการนิเทศเพื่อเสริมแรงให้กำลังใจรับทราบปัญหาความต้องการของผู้รับการนิเทศ แล้วนำปัญหาความต้องการนั้นมาพิจารณาทางช่วยเหลือสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและการรายงานผลการนิเทศ เป็นกระบวนการตรวจสอบความสำเร็จของโครงการกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการประเมินความคิดเพื่อทราบความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ประเมินกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนสรุปรวมผลการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานในโอกาสต่อไป

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร และการนิเทศภายในมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ในการนำบุคลากรในโรงเรียนให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และใช้บทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการในการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูร่วมกิจกรรมการนิเทศภายในทุกขั้นตอนของกระบวนการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด การรับรู้ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการและการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนย่อมก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติตนตามภาวะผู้นำทางวิชาการและการปฏิบัติการนิเทศภายในอันส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อโรงเรียน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการมากก็จะส่งผลถึงการนิเทศภายในมาก ครูและนักเรียนมีคุณภาพมาก ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการน้อยก็จะส่งผลถึงการนิเทศภายในน้อย ประสิทธิภาพครูและนักเรียนมีคุณภาพน้อยตามมา ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารควรประชุมบุคลากรในโรงเรียน เพื่อกำหนดรูปแบบและแนวทางในการนิเทศติดตามและประเมินการใชหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ดีขึ้น ติดตามการจัดการเรียนรู้ของครู โดยตรวจแผนการสอนหรือบันทึกการสอนของครู ว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู และ การวัดผลประเมินผลที่วางไว้

หรือไม่ด้วยตนเองหรือแต่งตั้งคณะกรรมการจากฝ่ายวิชาการให้ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของสื่อ งบประมาณเพื่อสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูเผยแพร่ ผลงานวิจัยทั้งภายในและนอกโรงเรียน จัดระบบนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนกับโรงเรียนอื่น หรือ เครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา

บทสรุป

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นคุณลักษณะและบทบาทของผู้บริหารที่แสดงถึง ความเป็นผู้นำทางวิชาการสามารถโน้มน้าวใจครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนาและบริหารงานวิชาการ จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาโรงเรียนเป็นตัวขับเคลื่อนโรงเรียนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อและแหล่ง การเรียนรู้ (4) การวัดประเมินผลและวิจัย (5) การนิเทศการศึกษา (6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (7) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญของผู้บริหารเพื่อแก้ปัญหาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นการวางแผน การนิเทศและกำหนดทางเลือก ขั้นการปฏิบัติการนิเทศภายใน และขั้นการประเมินผลการนิเทศและ การรายงานผล ดังนั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการมากก็จะส่งผลถึงการนิเทศภายในมาก ครูและผู้เรียนมีคุณภาพมาก แต่ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทาง วิชาการน้อยก็จะส่งผลถึงการนิเทศภายในน้อย ประสิทธิภาพครูและผู้เรียน ก็จะมีคุณภาพน้อยตามภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ (4) การวัดประเมินผลและวิจัย (5) การนิเทศ การศึกษา (6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ (7) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู

การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (2) การ วางแผนการนิเทศและกำหนดทางเลือก (3) การปฏิบัติการนิเทศภายใน และ (4) การประเมินผลและการ รายงานผลการนิเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ์. (2560). ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ขอนแก่น : หจก. โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- ประเสริฐ นิยมแก้ว. (2555). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*. 4(2), 175 – 188.
- วิชรา เล่าเรียนดี. (2554). *การนิเทศการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภลักษณ์ ลิฬหคุณากร. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผล การดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษากระบี่. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี.

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพฯ : เอส.พี.เอ็น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (2563). รายงานผลการจัดการศึกษาปี การศึกษา 2563. เชียงราย : สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). เอกสารการนิเทศติดตาม เพื่อส่งเสริมการจัดการ เรียนแบบคณะชั้น. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). ประกาศ เรื่อง มาตรฐาน ตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 29 มกราคม 2564

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สุดี อุปปินใจ. (2563). เอกสารคำสอนรายวิชาการนิเทศการศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมการนิเทศ. คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Harris, Ben M. (1985). Supervisory Behavior in Education (3). New Jersey: Prentice - Hall.

Wildy, Helen., & Dimmock, Clive. (1993). Instructional leadership in primary and secondary schools in Western Australia. Journal of Educational Administration, 31(2), 43.

Retrieved January 18, 2011, from ABI/INFORM Global.

